

Traži ...

(/)

Ostati svoj: "Sve vaf korist" - zero waste naših nona

 Irena Dlaka Subota 17.12.2022.

Pod zajedničkim nazivom "Otočko gospodarstvo nekad i danas – između monokultura i održivog razvoja", objavljujemo niz članaka koje je pripremila prof. Irena Dlaka...

(/images/novosti/2022-12/sve-vaf-korist_idlaka.jpg)

Stara kanta za smeće / foto: I. Dlaka

Otočane se poslovično smatra škrtima, no prije bi ih se moglo nazvati "skrbnima", štedljivima. Kako bi i mogli biti drugačijima kada znamo da su se stoljećima morali snalaziti s onim što su imali na svom otoku, a toga nikada nije bilo puno, često ni dovoljno. Sve ostalo što im je

trebalo morali su nabavljati izvana, s bližeg ili daljeg kopna, a to je uvijek bilo skupo. Štedljivost i racionalno trošenje duboko su usađeni u otočni mentalitet, a jezgrovito ih opisuje stara lošinjska uzrečica - "sve (staviti) vaf korist". Kako to "prevesti" na jezik današnjice? Jednostavno! "Reduce, reuse, recycle" ili još bolje - "zero waste".

Moja nona nije imala "kantu za smeće", jer joj nije ni trebala. U njenom svijetu pojam "smeće" nije postojao, čak niti nakon što se i u njenom malom mjestu pojavila samoposluga s pakiranom hranom i robom široke potrošnje. Većinu ambalaže koristila je bar još jednom u istu ili neku drugu svrhu, a sve što je moglo gorjeti završilo bi u *špaheru*. Obične kartonske kutije su se koristile "do raspada", a one ljepše i trajnije za čuvanje sitnica. Novinski papir je služio za zamatanje i potpalu, a ponekad i kao toalet-papir. Boce i staklenke su se ponovo i ponovo koristile sve dok se ne bi razbile i završile na gromaču. Metalne konzerve poslužile bi kao *važi* (lonci) za cvijeće ili za držanje sitnog pribora u konobi. Sve vrste najlon-vrećica, pa i one od svježeg mlijeka (da, i toga je bilo), pažljivo su se prale i sušile za ponovnu uporabu.

Odnos prema ambalaži je, u stvari, odražavao istu "skrbnost" kakvu su otočani oduvijek pokazivali prema svim "potrošnim stvarima" - od vode i hrane, preko

odjeće i obuće, do kućnih potrepština. I danas možete prepoznati "pravog" otočanina u načinu na koji se tušira - smoči se i zatvori vodu, nasapuna se i brzo ispere. Ili u njegovom odnosu prema starom kruhu kojeg nikada ne baca, već ga suši "za ofce" (ili za kokoši, ako ih još netko negdje ima). Još se nađe onih koji, kao nekada naši stari, razlikuju odjeću (i obuću) po "statusu" - najbolja se nosi samo nedjeljom i za fešte, a ona jednostavnija i jeftinija za "svagdan", sve dok zbog iznošenosti ne postane "roba za *kampanju*", tj. za radove u vrtu, šumi ili na pašnjaku. Kada više nije bila za nošenje, nona bi skinula dugmad i patentne zatvarače (da ih negdje ponovo iskoristi) i izrezala ju u krpe. Umijeće krpanja učilo se od malih nogu, kao i raspredanje starih vunениh majica, kako bi se od njih isplele nove. Vuna kojom su bili punjeni madraci i jastuci se redovito vadila, prala, raščešljavala i vraćala. Od istrošenih donjih plahti izrezali bi se bolji dijelovi uz rubove i od njih radile navlake za jastuke ili madrace u *patchwork*-stilu. Od gornje plahte kojoj se pokidala ribalta (preklopni dio) napravila bi se donja plahta. I tako u krug.

Namještaj je bio drven, pa ga nije bilo problem popraviti ili prebojati, često istom bojom kojom se bojalo i ostalu kućnu drveninu (unutrašnje stepenište, vrata, prozore, *škure* ili *grilje* i sl.). Ako se na kući nešto pregrađivalo ili renoviralo, sve što se moglo ponovo negdje upotrijebiti (keramičke pločice, cigle, crjepovi, grede, oluci i sl.), čuvalo se. I *šuta* (mješavina smrvljene vapnene žbuke i cigle) je bila od koristi kao "gnojivo" u vrtu. U vrt je završavao i pepeo iz špahera koji je, osim za grijanje, služio i za "sporo kuhanje" ili podgrijavanje jela, kao i za sušenje kruha. Energija je bila dragocjena, kako ona potrebna za grijanje, kuhanje ili rasvjetu, tako i ona "ljudska". Još pamtim nonin savjet da treba "štedjeti korake", posebno one po stepenicama, promišljanjem "što mogu odnijeti gore i po povratku donijeti dolje", da se ne mora ići dvaput. Tom "racionaliziranju" energije vjerojatno ju je naučila njena majka, koja je noseći kilometrima na glavi lonac s pomuzenim mlijekom usput znala isplesti i par čarapa. Danas se to naziva "radna učinkovitost" i "multitasking".

Nona je pokojna već dvadesetak godina. Njena generacija je bila posljednja "bez kante za smeće", a moja je posljednja koja se tog vremena uopće sjeća. U međuvremenu je većina ambalaže postala plastična i jednokratna, a roba jeftinija i dostupnija no ikada. Kupuje se što treba i ne treba, (prekratko) koristi i baca, jer je "zastarjelo" i "ne isplati se popraviti". Ljudi su postali svjesni količine otpada koju "proizvode" tek kada ih je njegovo zbrinjavanje počelo "lupati po džepu". Kako smo u svega dvije generacije došli do ovako poraznog odnosa prema stvarima i

okolišu? Ne možemo se vratiti u vrijeme naših nona, ali možemo oživjeti bar dio njihove "skrbnosti" kroz racionalnije kupovanje, ponovnu uporabu i recikliranje.

Počnimo od ormara pretrpanih odjećom koju više nitko ne želi nositi, a nemamo je kome "dati dalje". Spakirajmo ju i pošaljimo Socijalnoj zadruzi "Humana Nova" iz Čakovca, koja će upotrebljiv dio prodati u "second hand" dućanima ili prekrojiti u torbe, ruksake, pernice, pregače i sl., a neupotrebljiv dio izrezati u "industrijske krpe" ili predati na reciklažu u "Regeneraciju" iz Zaboka za proizvodnju filca.

Tekstilna industrija je drugi po redu zagađivač okoliša na svijetu. Prosječan kupac danas kupuje 60% više komada odjeće no prije 15 godina, a samo 1% se uspije reciklirati. Prije no što krenete kupovati na skorim "sezonskim sniženjima", dobro razmislite što vam od nove odjeće zaista treba i sjetite se one slavne uzrečice: "Nisam dovoljno bogat da kupujem jeftine stvari".

Članak je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

**papyrus
studio**

FOTO, VIDEO I GRAFIČKE USLUGE

- VJENČANJA
- EVENTI
- APARTMANI
- OSOBNI DOKUMENTI
- GRAFIČKI DIZAJN
- TISAK
- PLASTIFICIRANJE
- FOTOKOPIRANJE
- IZRADA WEB STRANICA

(/index.php/component/banners/click/180)

(/index.php/component/banners/click/107)

(/index.php/component/banners/click/195)

Servisne informacije

Katamaran M. Lošinj - Cres - Rijeka	(/index.php/servisne-informacije/102-katamaran-m-losinj-cres-rijeka)
Trajekti Merag-Valbiska, Porozina-Brestova	(/index.php/servisne-informacije/84-trajekti)
Brodsko linija Ilovik - Mrtvaška	(/index.php/servisne-informacije/350-brodsko-linija-ilovik-mrtvaska)
Brod M. Lošinj - Unije - Susak	(/index.php/servisne-informacije/101-brodsko-linija-m-losinj-unije-susak)

Najčitanije

Cres: Kazna od 20.000 kn i tri mjeseca bez volana (</index.php/u-razno/crna-kronika/15275-cres-kazna-od-20-000-kn-i-tri-mjeseca-bez-volana>)

21 o meni: Nikolina Rako Gospić (</index.php/u-razno/21-o-meni/15251-21-o-meni-nikolina-rako-gospic>)

Dvije pročelnice u mirovinu, slijedi reorganizacija (/index.php/u-politici/15253-dvije-procelnice-u-mirovinu-slijedi-reorganizacija)

Proračun usvojen s rezultatom glasanja 8:3 (/index.php/u-politici/15254-proracun-usvojen-s-rezultatom-glasanja-8-3)

Prikupljeno oko 130 tisuća kuna (/index.php/sportski/15285-prikupljeno-oko-130-tisuca-kuna)

Najnovije

12 / 27
2022	Kviz za udругu "Ruka u ruci"	(/index.php/u-razno/15310-kviz-za-udругu-ruka-u-ruci)
12 / 27
2022	Večeras Jole	(/index.php/u-zabava/15309-veceras-jole)
12 / 27
2022	Podijeljeno stotinjak zgoditaka - najvažniji je metar drva za ogrjev	(/index.php/u-kulturi/15308-podijeljeno-stotinjak-zgoditaka-najvazniji-je-metar-drva-za-ogrjev)
12 / 27
2022	Gabriela Stipanov pozvana na pripreme reprezentacije "do 15"	(/index.php/sportski/vaterpoloii/15307-gabriela-stipanov-pozvana-na-pripreme-reprezentacije-do-15)
12 / 26
2022	Svečano i u smanjenom obujmu	(/index.php/u-kulturi/15306-svecano-i-u-smanjenom-obujmu)

Na današnji dan:

27.12.1981.

Rođen Daniel Gospić, svjetski prvak u podvodnom ribolovu 2010., europski prvak 2007. i 2017. godine

[Kontakti \(/index.php/kontakti\)](/index.php/kontakti)

[Uvjeti korištenja \(/index.php/koristenje\)](/index.php/koristenje)

[Oglašavanje \(/index.php/oglasavanje\)](/index.php/oglasavanje)

[Impressum \(/index.php/impressum\)](/index.php/impressum)